

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE VERBO DEI|| scripto & non scripto,|| QVATVOR LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, 1599

VD16 B 1607

XVII. De epistola ad Hebræos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53828](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53828)

De verbis illis, quæ habentur cap. vlt. epist. i. Ioannis: *TRES sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt*; dubium aliquando extitit, se, & nunc etiam esse debere, longa oratione contendit Erasmus in annotatione huius loci. At certè in Ecclesia publicè leguntur hæc verba in Dominica in Albis. Eundem locum agnoscit *Cyprianus* lib. de simplicitate prælatorum, *Athanasius* lib. i. ad Theophilum, qui est de vnita Deitate, *Ioannes II. Papa* in epist. ad Valerium, *Hieronymus* in prologo epistolarum canonicarum, *Idacius* in lib. aduersus Varimadum, & *Eugenius Carthaginensis* apud Victorem lib. 2. de persecutione Wandalica, quare verba illa veram esse partem Scripturæ diuinæ, non dubium est.

CAPVT XVII.

De epistola ad Hebræos.

DUPLIX dubitatio de hac epistola fuit, vna de auctore, altera de auctoritate eius; quæ tamen ita connexæ sunt, vt pauci sint, qui de vno dubitauerint, & non de altero. Primum igitur ex antiquis hæreticis *Marcion*, teste *Hieron.* præfat. in epist. ad Titum, & *Arius*, teste *Theodoreto*, præfatione in epist. ad Hebræos, epistolam ad Hebræos neque Pauli esse, neque sacram docebant. Ex nouis hæreticis *Lutherus* in prologo epist. ad Hebræos, hanc epistolam nec esse Pauli, nec vllius Apostoli contendit, quod quædam contineat contra Euangelicam & Apostolicam doctrinam. *Luthero* subscribit *Brentius* in confessione Wirtenberg. cap. de sacra Scriptura, & *Kemnitius* in exam. 4. sess. Concil. Trident. *Magdeburgenses* quoq; cent. 1. lib. 2. cap. 4. colum. 55. & alij huius temporis hæretici, exceptis Calvinistis; *Calvinus* enim in instit. impressa anno 1554. c. 8. §. 216. contendit hanc epistolam esse verè Apostolicam, & errare in hac parte *Lutheranos*, tamen an Pauli sit, an alterius Apostoli, vt *Barnabæ*, aut *Lucæ*, dubitat *Calvinus*, vt patet ex eadem instit. cap. 10. §. 83. & cap. 16. §. 25. quocirca *Ministri Calvinistæ* in ea confessione quam obtulerunt *Pissiaci*, artic. 3. ponunt hanc epistolam in numerum diuinarum Scripturarum, sed tanquam auctoris incerti.

Præter

Præter hos manifestos hæreticos, Catholicos etiam quosdam & præsertim Latinos de auctore huius epistolæ dubitasse, & propterea eam minoris fecisse, testis est Eusebius lib. 3. hist. cap. 3. necnon B. Hieronymus in lib. de viris illustribus in Paulo, vbi dicit; Hanc epistolam à quibusdam Latinorum negari esse Pauli, sed vel Barnabæ, vel Lucæ, vel Clementis Rom. Pontificis. Addit Sixtus Senensis lib. 7. Bibliothecæ sanctæ, à quibusdam etiam attribui Tertulliano. Nostris temporibus Erasmus ad finem annotationum in hanc epistolam & Caietanus ad initium commentariorum in eandem epistolam quæstionem iam olim sopitam, iterum reuocârunt in lucem.

Verùm epistolam & canonicam esse, & Pauli Apostoli facile probari potest. PRIMVM, quoniam nomine Apostoli Pauli legitur in Ecclesia, in die Natalis Domini, & aliàs frequenter. SECUNDO, quia producta in testimonium ac recepta est vt Pauli, à multis antiquissimis Pontificibus, vt Clemente I. in epist. ad Corinthios, apud Eusebium lib. 3. cap. 38. Innocentio I. in epist. 3. ad Exuperium, Gelasio I. in Concilio Episcoporum LXX. TERTIO, quia ponitur in canone sacrarum Scripturarum nomine Pauli, à Concilio Laodiceno canone 59. Carthag. III. can. 47. & Trid. sess. 4. & agnoscitur etiam vt Pauli à Nicanno I. teste B. Thoma in hanc epistolam: & ab Ephesino I. & Chalcedonensi approbantibus duodecim capitula Cyrilli, quorum decimum tale est: *Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina Scriptura commemorat, &c.* etiam ab Arausicano II. can. vltimo, vbi & Apostoli & diuina Scriptura esse dicitur.

QUARTO, quoniam recepta fuit semper ab omnibus Græcis Patribus, vt patet, tum quia omnes eam vt Apostoli citât, tum quia B. Hieron. in epist. ad Dardanum id affirmat, tum etiam quia omnes qui canonem exponunt, hanc epistolam cum ceteris Paulinis numerant, vt Origenes apud Eusebium lib. 6. cap. 18. hist. & ipse Euseb. lib. 3. c. 3. Greg. Nazian. in carmine de canone Scripturæ, Athanasius in synopsi, Epiphanius hæres. 76. Damascenus lib. 4. cap. 18.

QUINTO, recepta fuit etiam ab omnibus Latinis post Lactantium. Soli enim Tertullianus, Cyprianus, Lactantius, Arnobius hæc epistolam non videntur agnoscere, nec enim eam vnquam

vnquam citant, quod sciam. at **Hilar.** lib. 12. de Trinit. **Ambros.** lib. 2. de Cain, cap. 2. **Hieron.** in epist. ad Dardanum de terra promissionis, **Augustin.** lib. 2. doct. Christian. cap. 8. & **Ruffin.** in symbolum, & alij deinceps omnes, eam vt Paulinam agnoscunt, & frequentissimè citant. **PHILASTRIVS** verò in Catalogo hæresum, inter hæreticos numerare non dubitauit, qui eam epistolam vel reiciunt, vel Pauli esse negant. Non autem debet duorum aut trium Latinorum dubitatio anteponi certissimæ confessioni omnium aliorum.

SEXTO, videtur **B. Petrus** huius epistolæ mentionem facere; Petrus enim priorem epistolam scripsit ad Hebræos inter gentes dispersos, vt patet ex titulo, vtq; **OEcumenius** docet, & ipse etiam **Erasmus** ad initium annotationum in hanc epistolam contendit: posteriorem ad eosdem scripsit, vt colligitur ex illis verbis, cap. 3. *Hanc vobis carissimi secundâ scribo epistolam.* In eodem autem capite postea subiungit; *Sicut & carissimus frater noster Paulus scripsit vobis.* Scripsit igitur **Paulus**, **Petro** teste, epistolam aliquam ad Hebræos.

POSTREMO, epistola hæc Catholicorum omnium consensu vel est **Pauli**, vel **Lucæ**, vel **Barnabæ**, vel **Clementis Romani**, vel certè **Tertulliani**: sed **Tertulliani** esse non potest, cum **Clemens Alexandrinus**, qui aliquanto antiquior **Tertulliano** fuit, affirmer, hanc epistolam esse **Pauli**, apud **Eusebium** lib. 6. hist. cap. 11. Quid, quod ipse **Tertullianus** hanc epistolam **Barnabæ** esse putauit, vt **Hieronymus** docet lib. de viris illust. in **Paulo**? Neque etiam esse potest **Clementis Romani**, cum ipse **Clemens** eam citauerit tanquã **Apostoli Pauli** in quadam sua epistola ad **Corinthios**, vt **Eusebius** refert lib. 3. hist. cap. 38. Ac demum cum in fine huius epistolæ auctor dicat: *Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis.* Ista enim verba nullo modo **Clementi** conuenire possunt, qui cum esset **Episcopus Romanus** non in **Iudæa**, sed **Romæ** habitaturus erat. Ex quibus apparet, quã ineptè **Erasmus** ad finem annotationum in hanc epistolam, eius auctorem **Clementem** facere conetur. Denique nec **Lucæ**, nec **Barnabæ** epistolam esse, nec alterius omnino quàm **Pauli** satis probant argumenta suprã allata: sed quãdo etiam aut **Lucæ**, aut **Barnabæ** esset, **Apostolici viri** esset, nec **Apostolica** auctoritate carere deberet.

At contra hanc epistolam quinque argumenta proferunt Magdeburgenses, quibus argumēta Lutheri & Erasmi simul complectuntur. PRIMVM est, quia prudens vetustas de hac epistola dubitauit. RESPONDEO, ineptè dici vetustatem de hac epistola dubitasse, cum vnum solum Caium ex Græcis, & duos vel tres ex Latinis proferre possint, & nos contra, tot Pontifices, tot Concilia, omnes Græcos, vno excepto, & omnes Latinos, tribus vel quatuor exceptis, pro nobis habeamus. Et si de antiquitate non de multitudine agatur, antiquior est Clemens Romanus Caio, & Clemens Alexandrinus Tertulliano, & Dionysius Areopagita vtroque, qui tamen hanc epistolam Pauli nomine citat in epistola ad Titum.

SECVDVM argumentum est, quia non habet adiectum initio nomen Pauli, vt habent omnes aliæ epistolæ; quanquā hoc argumentum fatentur ipsi ibidem non esse vsque ad eò graue. RESPONDEO cum Hieron. præfat. in epist. B. Pauli; Si ideo non est Pauli, quia non habet præfixum nomen Pauli; nullius esse, quia nullius habet nomen. Quid, quod epist. prima Ioannis non habet eius nomen præfixum, & tamen Ioannis esse minimè dubitatur? Et contra, Euangelia quædam Thomæ, Bartholomæi, Iacobi, Nicodemi nomen præferunt, & ab omnibus tamen nec immeritò reiiciuntur.

Addo præterea, iustis de causis nomen suum huic epistolæ Paulum non addidisse. Vel enim id fecit, vt ibidem Hieronymus docet, quia sciebat nomen suum inuisum Hebræis esse, quamuis ad fidem iam conuersis, propterea quod ipse præ ceteris legem veterem esse abrogatam acerrimè disputabat: cuius legis illi adhuc æmulatores erant, Act. 21. Vel, vt idem Hieronymus docet in cap. 1. ad Galatas, quia in hac epist. ad Hebr. cap. 3. dicturus erat, Christum esse Apostolum confessionis nostræ, noluit initio se more solito Paulum Apostolum nominare, ne videretur se cum Christo aliqua ex parte conferre. Vel denique (vt Theodoretus præfat. comment. in hanc epistolam docet) quia Paulus non erat Apostolus Hebræorum, sed gentium, vt ipse fatetur Gal. 2. noluit more solito incipere Paulus Apostolus, sed nudam doctrinam exponere, non quasi Apostolus & magister, sed vt amicus & socius. Quocirca in fine epistolæ ponit: *Rogo autem vos fratres, vt sufferatis Verbum solatij, etenim per paucis scripsi vobis,*

Vobis, &c. quasi dicere velit, non ægrè feratis, si ego, qui proprius Apostolus vester non sum, per literas vos monere, & cohortari volui. Id enim feci, ut vos consolarem, non ut imperarem. Has omnes rationes attigit Clemens Alexandr. apud Euseb. lib. 6. hist. cap. 11.

TERTIVM argumentum sumunt à diuersitate styli, siquidem oratio huius epistolæ longè grauior, copiosior, ornatio est, quàm ceterarum. Neque satisfaceret, qui responderet, hanc epistolam esse scriptam Hebraicè, & Apostolum propria lingua melius loqui potuisse, quàm aliena, id est, Græcè. Nam epistolam hanc non Hebraicè scriptam esse, sed Græcè, patet tum ex eo, quòd citantur in hac epistola testimonia secundum versionem LXX. tum etiam quia auctor epistolæ cap. 7. interpretatur nomen Hebraicum Melchisedech, id est, Rex iustitiæ; & Rex Salem, id est, Rex pacis, quod non fieret si Hebraicè loqueretur.

RESPONDENT aliqui, hanc epistolam non Hebraicè, sed Græcè primùm esse scriptam, & quidem sententias Pauli esse, verba autem Lucæ, aut Clementis, quo tanquam interprete & scriba Paulus usus sit. Et ideo epistolam hanc esse magis ornatam, quàm ceteræ sint, quia sermo huius epistolæ, non Paulo, ut ceterarum, sed ab alio magis diserto compositus sit. Ita Origenes apud Eusebium lib. 6. cap. 18. Alij existimant epistolam hanc Hebraicè primùm esse scriptam, ac deinde translata in Græcum sermonem à Luca, vel à Clemente. Ita respondet Eusebius libro 3. hist. capite 38. & Clemens Alexandrinus apud Eusebium libro 6. capite 11. Neque repugnat huic responsioni interpretatio. Non enim Apostolus interpretatur Melchisedech nomen Hebræum Græcè, sed Hebraicè, ut ex etymologia, & vi nominis aliquid probet. Quemadmodum si Latinè quis dicat homicidium, est hominis cædes; & Græcè *δωρῆς* est *δωρῆς* Θεῦ, ita Hebraicè *מֶלֶךְ צֶדֶק* est *מֶלֶךְ צֶדֶק* quanquam si interpretes addideret interpretationem, non esset absurdum; ut Exod. 12. *est enim phase, id est, transitus Domini*, quæ interpretatio non habetur in Hebræo; & Matthæi 27. *Eli, eli, &c. id est, Deus meus, Deus meus, &c.* Neque illud obstat de Scripturis citatis secundum versionem LXX. Apostolus enim si Hebraicum scripsit

Vide in antea
p. 77. et
p. 78.

scripsit, ex Hebræo fonte testimonia protulit: tamen interpretes Græci ea verba à Paulo citata, ita vertere voluit, vt antea verterant illa eadem LXX. ne aliquid noui Græcorum auribus inferret. Neque id est nouum; quàm multa enim testimonia Hebræo sermone protulit, idem Apostolus in concione, quam habuit in synagoga Antiochena, & Lucas tamè ea omnia retulit, Act. 13. secundum versionem LXX. Ex his duabus solutionibus, tametsi vtraque probabilis est, tamen prior cum simplicior, tum etiam expeditior esse videtur.

QUARTVM argumentum, quo maximè nituntur Magdeburgenses: eiusmodi est; Auctor huius epistolæ cap. 2. ponit, se in numero eorum, qui ab Apostolis ad fidem conuersi sunt, dicit enim: *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem; quæ cum initio cœpisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt confirmata est in nos, contestante Deo signis & virtutibus, &c.* At Paulus Galat. i. grauitè affirmat, se non ab homine, nec per hominem, sed à Christo per reuelationem didicisse Euangelium; non igitur Paulus huius epistolæ auctor est.

RESPONDEO primum, B. Paulum hæc dicere, non de se, sed de hominibus sui temporis, quemadmodum Isaias c. 64. in persona populi dicit: *Facti sumus vt immundi omnes nos, & quasi pannus menstruata vniuersa iustitia nostra; non est qui inuocet nomē tuum, qui consurgat, & teneat te, &c.* quo loco non loqui Isaiam de seipso, patet, quia ibidem longa oratione Deum inuocat. Adde præterea, non esse absurdum, si Paulus ponat se in numero eorum, qui ab Apostolis confirmati sunt. Non enim hîc agit de confirmatione per doctrinam, sed per miracula. ait enim salutem, id est, salutis prædicationem confirmatam esse per Apostolos, contestante Deo signis & prodigiis. Quis autem negare potest, Paulum quando conuersus est, etsi Euangelium plenissimè didicerit per reuelationem, tamen confirmatum esse in fide, auditis miraculis Petri & aliorum Apostolorum, & præcipuè eo miraculo, quo ipse per manus Ananiæ lumen oculorum recepit?

QUINTVM argumentum, auctor huius epistolæ pugnat cum doctrina Domini. Dominus enim dicit Matth. 11. *Venite ad me omnes: hic autem excludit eos, qui semel peccauerunt. sic enim loquitur cap. 6. Impossibile est eos, qui semel sunt*

I

illumi-

illuminati, iterum renouari ad pœnitentiam. Et cap. 10. affirmat, non relinqui hostiam pro peccato, iis qui voluntariè peccant post acceptam notitiam veritatis. Et cap. 12. Esau non inuenisse locum pœnitentiæ.

RESPONDEO, non magis hæc loca pugnare cum illo: *Venite ad me omnes*, quàm pugnent verba Domini, Matthæi ubi dicit, Blasphemiam in Spiritum sanctum non remittit, neque in hoc seculo, neque in futuro. Apostolus enim non de quocunq; peccatore loquitur, sed de eo qui peccat in Spiritum sanctum, id est, qui voluntariè oppugnat cognitam & exploratam veritatem.

Porro dicuntur talia peccata irremissibilia tribus de causis. PRIMO, quia vt plurimum eiusmodi homines non conuertuntur, nec eiusmodi peccata remittuntur; etsi absolute contrarium potest accidere, & aliquando re ipsa accidit; sicut in morbis corporalibus, eos vocamus incurabiles, qui vt plurimum non curantur, etsi quandoque curentur, & eos vocamus curabiles, qui vt plurimum curantur, etsi quandoq; non curètur. SECUNDO, quoniam qui in Spiritum sanctum peccant, directè resistunt gratiæ, qua sola curari possent: quemadmodum qui non potest sanari, nisi sectione venæ, & nullo modo admittit hoc remedium, rectè medicus de eo pronuntiat, fieri non posse vt sanetur, nec tamen propterea negatur, quin possit aliquis sapientissimus medicus ægroto persuadere, vt admittat venæ sectionem. TERTIO, qui ex malitia peccat, nihil habet in se vnde remissionem mereatur, & propterea dicitur eius peccatum irremissibile, quamuis absolute remitti possit. Qui autem peccat ex ignorantia vel infirmitate, aliquid habet vnde misericordiam Dei prouocet, iuxta illud Apostoli, 1. Timoth. 1. *Misericordiam cōsecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.*

Atq; hæc quidem responsio satis esse videtur ad eam tollendam difficultatem, quæ ex prioribus locis oriebatur. Potest etiam alia adhiberi. Nam priorem locum, qui habetur Hebr. 6. exponunt multi ac fermè omnes, vt Chrysostomus, Theodoretus, OEcumenius, Theophylactus, Anselmus, Sedulius, & alij in hunc locum, necnon Augustinus in fine exposuit inchoatæ, in epist. ad Romanos, de renouatione ad pœnitentiam, quæ fit in Baptismo, non ad eam, quæ fit in reconcili-

conciliatione post Baptismum. Nam quod de Baptismo loquatur hîc B. Paulus, satis indicant verba illa; *Non rursus iacentes fundamentum Pœnitentiæ, Fidei, Baptistum, &c.* & illa; *Eos, qui semel sunt illuminati.* Nam apud Dionysium, capite secundo Ecclesiasticæ hierarchiæ, & alios veteres, Baptismus dicitur illuminatio, quia est Sacramentum fidei. Et illa; *Rursus renouari*: nam (vt Augustinus loco citato docet) per Baptismum propriè renouamur, per reconciliationem curamur. Denique illa: *Iterum crucifigentes Filium Dei*: nam in Baptismo repræsentamus Christi mortem & sepulturam, vt dicitur Roman. 6. & sicut semel tantum Christus mortuus est; ita & nos semel tantum baptizari possumus. Beatus Paulus igitur aduersus fidei desertores disputat, ac docet, neminem sperare debere, se post Baptismum in Ecclesia susceptum, alibi posse iacere aliud fundamentum, & inuenire aliud Baptisma: nam id impossibile est, cum vnum sit tantum verum Baptisma, & illud repeti non possit. Eundem sensum habet secundus locus. Verè enim *Voluntariè peccantibus*, id est, recedentibus à iam cognita, & suscepta fidei veritate, *non relinquitur hostia pro peccato*: non quia non est locus pœnitentiæ, sed quia nulla est verè efficax hostia, nisi mors Christi, quam illi apostasia sua contempnunt. Nec enim alius Christus inueniri potest, nec alius Baptismus, in quo mors eius repræsentetur.

Ad illud ex capite 12. dico, Esau duobus modis non inuenisse locum pœnitentiæ: vno modo apud patrem suum, quia res perditæ erat irrecuperabilis: altero modo apud Deum, quia non rectè pœnitentiam egit, vt Chrysostomus hunc locum exponit. Apostolus igitur deterrere volens homines à lapsu, proponit incertum exitum pœnitentiæ. Vt enim Esau non potuit recuperare hæreditatem, quia erat irrecuperabilis; ita peccator non potest recuperare innocentiam, virginitatem, & similia: & quemadmodum Esau non rectè pœnitentiam egit, quamuis fleuerit, & ideo Deum non placavit, ita sæpe peccatores pœnitentiam agere videntur, & tamen Deum non placant, quia non agunt pœnitentiam vt oportet.

Argumentum SEXTVM est Caietani in commentario huius epistolæ. Auctor huius epistolæ probat cap. 1. Christum esse Filium Dei, ex illis verbis lib. 2. Reg. cap. 7. *Ego ero illè*

in partem: & hæc verba intelliguntur ad literam de Salomone, & solum ex literali sensu sumuntur argumenta firma: igitur vel iste auctor non est Paulus, vel Paulus non solidè argumentatur.

RESPONDEO, similiter argumentari Apostolum Roman. 10. & 1. Corinth. 9. nec tamen posse dici, aut non esse Pauli eas epistolas, aut Paulum non solidè argumentari; argumentum igitur Apostoli ideo fortissimum est, quoniam illi, ad quos scribit, admittebant, Salomonem typum Christi gessisse, nec poterant hoc negare, ut B. Augustinus probat lib. de unit. Ecclesie, cap. 8. Nam & 2. Reg. 7. & Psalm. 71. dicuntur multa de Salomone, quæ ei non conueniunt, nisi ut figura erat Christus. Ut illud: *Stabiliam regnum tuum & sive in aeternum*. Et illud: *Dominabitur à mari & sive ad mare; & adorabunt eum omnes Reges terra, omnes gentes seruient ei, &c.*

Argumentum SEPTIMUM eiusdem Caietani est. Ad Heb. 9. dicit auctor, fuisse in arca urnam habentem manna, & virgam Aaron, quæ fronderat, & tabulas legis; sed lib. 3. Reg. cap. 8. solæ tabulæ referuntur fuisse in arca; igitur aut mentitur Paulus, aut huius epistolæ auctor non est Paulus.

RESPONDEO, tempore Salomonis non fuisse in arca aliud, quàm tabulas legis, ut dicitur 3. Reg. 8. tamen postea Iudæis positas intra arcam etiam urnam & virgam. Id quod Paulus ex traditione scire potuit. Ita soluit Theophylactus, qui etiã monet, Hebræos sui temporis id sensisse. Adde quod auctor libri Regum, cum dicit, In arca autem nihil erat aliud, nisi duæ tabulæ, videtur innuere suo tempore fuisse aliquid aliud, quod nõ erat tempore Salomonis; videtur enim dicere voluisse, etsi nunc alia quædam sint in arca præter tabulas legis, tamen quo tempore arca in templum à Salomone adducta est, nihil in ea erat, præter duas tabulas. Quid si etiam, ut quidam volunt, urna & virga in parte aliqua exteriori arca, non intra ipsam arcam fuerint?

Argumentum POSTREMUM Erasmi & Caietani est. Auctor huius epistolæ cap. 9. loquens de testamento proprio dicto, quod morte testatoris confirmatur, allegat verba Exod. 24. Hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus: atqui in Exodo secundum Hebraicam veritatem nulla fit mentio testamenti, sive pacti; illa enim verba Exod. 24.

הַזֶּה דָם-הַבְּרִית אֲשֶׁר בְּרַת יְהוָה עִמָּכֶם עַל כָּל-
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, non habent alium sensum, quàm istum, Ec-
ce sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum super
omnibus verbis istis; igitur aut Paulus non tenebat Hebrai-
cam linguam, aut huius epistolæ auctor non est Paulus.

RESPONDEO, vel est quæstio de re, vel de nomine: si de
nomine, iniuste Erasmus hunc auctorem accusat, nam non
solum iste auctor, sed etiam LXX. interpretes vocem בְּרִית
perpetuò verterunt διαθήκη, id est, testamentum, vt patet ex
Psalmis, quos ex versione LXX. habemus, & ex Hieronymo
in caput secundum Malachiæ, vbi affirmat LXX. semper fe-
rè vertisse testamentum. Et Apostolus Paulus Rom. 9. Gal. 3.
& 4. & alibi loquens de lege vetere, semper testamentum vo-
cat id quod Hebræi dicunt בְּרִית, immò adeò trita est in Ec-
clesia hæc vox testamentum, pro Hebraica בְּרִית vt nihil fre-
quentius dicamus, vel audiamus, quàm testamentum vetus
& testamentum nouum.

Si autem non de nomine, sed de re quæstio est, quasi au-
ctor huius epistolæ ad testamen- tum propriè dictum detorse-
rit hunc locum Exodi, in quo agitur de fœdere: responden-
dum est, promissionem vitæ æternæ, de qua per figuras in te-
stamento veteri, & apertè in nouo agitur, esse simul testamē-
tum & pactum; testamentum, quia continet dispositionem
de hæreditate æterna danda filiis Dei, quæ non fuit rata ante
mortem testatoris. Testamentum enim est dispositio de hæ-
reditate, quæ non prius rata est, quàm testator moriatur: est
autem simul pactum illa Dei promissio, quia habet annexam
conditionem: non enim vult testator Deus dare hæreditatem
æternam, nisi iis, qui leges suas obseruauerint; & hac ratione
dicitur fœdus & pactum. Iam ergo de eadem re loquitur Mo-
ses Exod. 24. & Paulus Hebr. 9. & Moses quidem vocat pactū,
sed intelligit non quodcunque pactum, sed pactum de dan-
da hæreditate post mortem testatoris, & propterea sangui-
nem aspersit in populum, qui figura est sanguinis Christi pro
nobis effundendi; Paulus autem vocat testamentum,
sed intelligit de testamento non qualicumque,
sed conditionato, id est, quod si-
mul sit pactum.